

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Martini Martinii Tridentini E Societate Jesu Sinicae Historiae Decas Prima

Martini, Martino

Monachii, 1658

Trigesimusquartus Imperator Hienus. Imperavit annis XLVIII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11848

gloriam obtinuit, ut etiam Imperatori anteponeretur. Tantum valet boni regis cura de suis, ac sollicitudo.

TRIGESIMUS QUARTUS IMPERATOR HIENUS.

Imperavit annis XLVIII.

*Cyclo 39. anno
50 ante Chri-
stum 368.*

IN demortui fratris locum subrogatus HIENUS (fuit enim LIEI frater natus minor) diu quidem imperavit, si tamen imperasse dicendus est, qui vix aliud, atque Imperatoris nomen habuit; regulis omnibus eum deserentibus, imò palàm insectantibus. Quippe vasa imperatoria vindicare sibi quisque nitebatur, eaque propter unum à cunctis peti se videns, omnibus in Su profundissimo lacu demersis, ambientium spes atque conatus omnes elusit. CIN tamen postea quàm occupavit imperium, eò maximè incubuit, ut eruerentur. Adhibitisque plus quàm mille viris ei negotio, casè tritum tempus est, Hujus Imperatoris infelicitas visa portendi cometà, presago malorum sidere; qui ad occidentis Sinæ plagam effulsit, anno istius imperij octavo, ante Christi vulgarem epocham trecentesimo sexagesimo primo. Erat his temporibus magnæ spei, nec minoris ingenij adolescens; discendi ultra modum avidus, ac præcipuè causarum capitalium studio capiebatur, YANGUS dictus, GUEI regis nepos, è concubinâ genitus. Hic ad QUEI regni Colaum, Xozoum nomine, profectus, in ejus se disciplinam tradidit simul atque servitium, quò faciliùs audire docentem posset. At ille discipulum diligentem, intentum, rerumque magnarum capacem suspiciens, non omnia tamen scientiæ suæ arcana explicanda ratus, eum nonnisi perfunctoriè docere instituit. Timebat enim, ubi ejus in discendo ardorem perspexit & ingenium, ne magistrum superaret. Subinde Xozous aeger morbo gravi, ab rege invisebatur. Huic inter colloquendum de YANGO, quis esset, unde domo? roganti, Xozous respondit in hunc modum. *Hic etsi adhuc juvenis, senili tamen atque adeo singulari virtute pollet. Ne omitte, rex, operâ illius uti, quæcumque committes provinciam, obituri sanè perbellè ac fideliter. Rege ad hoc tacente, mutatâ in consilium commendatione Xozous, Si adhibere non vis, ait, YANGUM ad*

*Tangi indoles
Acilitas.*

modera-

moderationem regni tui; vide, ut illum quamprimum occidas. Hæc enim cautione opus est, ne à te discedens, alterius se regis addicat obsequio. *Periculum.* Placuit regi consilium; & cum, Hoc enim verò agam, dixisset, ab eo discessit. Vix abierat, cum Xozous Yanguum ad se vocans, quid cum rege locutus esset, exponit, hortaturque, ut ocyus ornaret fucam. Yanguus sibi ipsi discors consilium risu excipiens; Si rex, inquit, te non audijt, ubi me administrando regno ut aptum laudavisti; quantò minùs te audiet, cum occidendum suavisti, & innocentem? Navatà igitur aliquamdiu regi operà, ubi mutatum ejus erga se animum notavit, periculum propiori contemplatione sibi subjiciens, ad CERNUM regem se recepit. *Fortuna.* Qui primò paulatim, specie tentantis, illo usus, at subinde doctrinà ejus atque prudentià, quæ in negotijs ei commissis enituere, cognitis, tandem ad Colai dignitatem prolatum, magnòque in honore habitum apud se retinuit, maximo regni bono. Is enim, quæ ad rectam ejus gubernationem pertinere visa, præclare multa constituit. Primùm illud, ut, qui perduellem deferret, quique *Sanctiones.* occideret, eodem uterque præmio afficeretur; qui verò eum occultaret, eadem poenà teneretur, quâ regnum invadens latro. Primos opimòsque redditus ac dignitates illis assignabat, quorum virtus clara bello fuisset; otiosos verò, qui nec agro, nec artificio serico darent operam, pestem, ut sunt, reipublicæ vocabat, eosque collectos perficiendis publicis regni operibus admovebat. Pauperes, qui non manci, sed patientes laborum essent, & tamen mendicatò viverent, captivos declarabat omnes, devotòsque primi capientis servitio, eo pacto, ut ad vilia saltè obeunda munia compellerentur, Militarem præfecturam nullam committebat ijs, qui è regio erant sanguine. Divites de republicà nil meritos nullo honore nec nobilitate dignos judicabat, nec ornatu splendido vel domi vel foris permittebat uti. Pauperes contrà vel ex eo, quòd operam reipublicæ saltè aliquam exhiberent, haberi ab omnibus in honore voluit; otiosis autem & sine publico munere aut opificio viventibus nullam fidem haberi, in litibus quidem, dicendòque testimonio. Erat enim ea bonis iniqua conditio, qui vexati deceptiq; facile caderentur testibus ejusmodi, cibum, non æquum spectantibus. Sanxit præterea, ne viatores admitterentur, nisi à Præfectis, qui ad hoc in singulis locis vigilabant, publicà fide instructi. His rebus mirum quantum regis CERNI vires excreverint. Hinc certè toties imperij occupandi ab his regibus prima consilia coquebantur. Non

modò autem has tulit leges; sed constanti ac planè nimia severitate minima quæque urgebat, & ut ad amissum omnia fervarentur, sedulo invigilabat. Accidit nonnunquam, ut ipse regis filius idèmq; regni heres in leges peccaret. Tunc YANGUM dixisse memorant, *Quod leges non servantur à populo, inde est, quia primò contemnuntur à summis, quorum exemplum ad alios quodam quasi jure devolvitur. Mihi quidem filium regis & regni heredem punire non licet, parentis iram verenti; veram illius præceptor est placendus, ut imposteriorum commissi sui fides principis majorem curam gerat. Profectò enim discipulorum noxa in præceptorem redundant.* Dictum, factum: & quam pœnam princeps debebat, CUNGSUNKINUS (hoc erat præceptoris nomen) pependit ignominia præsigni notatus, ustusque candente ferro. Decennium YANGUS Colai officio functus, legum à se latarum observantiam continuâ severitate sancivit. Unde regnum CIN usquequaque re floruit. Res ab alijs amissas, nemo repertas humo tollere; nulla silva latrocinij, nulla civitas sicarijs infesta; annona ubique laxissima. Nec minor rei militaris felicitas erat, Miles numerosus ac fortis; duces fortissimi. Denique Philosophis regnum abundans, raro litterarum armorumque consortio, junctos Martem Pallademque vidit. Quia verò in rebus etiam minimis, ceu dictum, severus erat ac durus ultra modum; tyranni notam hæud effugit, odium apud multos adeptus. Quare mortuo rege HIAO, apud HOEIUM successorem ab inimicis meditatae rebellionis delatus est. Rex juvenis illi jam antè offensus, quòd initia dominationis nimia censurâ perfringebat, & præceptorem tam acerbè tractaverat, faciles calumnias aures præbuit. YANGUS ejus rei non ignarus & ultionem timens, profugit è regia. Sed à nemine exceptus, quòd, ut ipse sanxerat, publicam fidem non acceperat, eodem coactus est reverti. Ubi regis permissu à fremente populo interfectus, direptis ejus ædibus totaque familia extincta documento fuit, jubam leonis non solo pectine mulcendam. Moriens dixisse fertur, *Quod ipse mihi intravi, mihi exedendum fuit; legem, ejus ipse author erat, intelligens, necubi viator sine publicâ fide reciperetur.*

Discipuli delicta pedagogus inat.

Et luit. Regni sub Yango felicitas.

Yangi odium.

Exitus fatalis.

Consilium in auctorem redundans.

Inter hæc mira quædam nec illepidam inter CIN & QUEI reges extitit contentio, qualem aliàs inter reges nunquam exortam puto. Ad regnorum confinia specie venationis convenerant. Ibi contra CINUM conspirantibus, ut socijs armis illius potentiam frangerent; inter

ter

ter colloquendum fortè de lapillis incidit sermo. Tum QUEIO CIUM interrogante, num raros habeat, elegantésque ac pretiosos uniones; primò negavit habere, nec talia magni se aestimare. At ego, subiecit QUEIUS, etli meum regnum non esset admodum amplum, tamen decem habeo lapillos, ovi ferè magnitudine, quorum quivis adeò fulget, ut ad duodecim stadiorum spatium profundat lucem. Cui CIUS, Mei lapides à tuis longe diversi sunt, quippe qui vivunt ac spirant. Quatuor, inquam, Præfectos in totidem provincijs habeo, tantâ virtute præditos tantòque splendore, ut etiam ad mille stadia radios diffundant, dum iustitiâ & æquitate meum regnum in pace, populum omnem in officio continent. His auditis QUEIUM verecundia cepit, satis intelligentem, non lapides sed bonos præfectos magni esse debere. Hoc autem CI regis dictum apud Sinas in proverbium cessit, etiâque nunc est in usu, bonos regis Præfectos laudare volentibus, istud acroama, *Quatuor Præfecti mille stadia illuminant.* Antequam hæc de unionibus esset inter eos orta contentio; GUEI rex illatis CHAO regi armis victor, HANTAN etiam munitissimam urbem ceperat. Verùm haud diuturnus illius victoriæ fuit usus. Quippe reducem CI rex proelio fudit, nullo tamen icendi fœderis, de quo dictum, detrimento. His temporibus Sinæ belli maximè curribus utebantur. Erat tum illustre nomen cujusdam KIUPENI, viri manu strenui, militarisque disciplinæ, præsertim verò curulis, admodum periti. Unus quingentis curribus dux præponi posse ferebatur. Hujus tamen industriâ QUEIUS utendum non censuit, levia quædam commissa obtendens, in quâserat maximum, quòd ova duo è rustici domo, militari præfecturâ tum, licet ignobili fungens rapuerat. Sed enim ZUSUUS & ipse tribunus militum, post acceptam à CIO cladem, ad regem adiens: *In legendis, ait, militis Præfectus, optime rex, illud faciendum existimo, quod fabri faciunt lignarij, qui non, quia lignum justo longius aut brevius, idcirco abiciunt, sed adhibent ad id, ad quod aptum videtur, illòque dolando potius ac poliendo, tandem ultimam imponunt operi manum. Ne, rex, difficillimis hisce temporibus KIUPENUM sperne; sed objurgatum ob delicta superiora muneris, cui aptiorem & magis egregium habes neminem, præpone.* Placuit regi consilium, ob idque collaudato ZUSUO, mox KIUPENUM rei curuli præfecit.

Haud multò post in HANUM regem exercitum eduxit. Is viribus suis parùm fidens, cum CI rex poscenti ferret suppetias; amicitiam

Bonus minister gemma est.

Proverbium

Curribus in bello usi Sinæ

Rigor militaris disciplina

Apta similitudo.

inter hunc & QUEI regem iterum discissâ, novo bello campum aperuit. QUEIUS enim, quò binis regibus obsisti posset, accitis, undecunque licuit, copijs XINUM filium amplâ cum potestate præposuit; addito, qui ei esset à consilijs, PANGKIUENO. Accessit altera quoque armorum causa, cum quòd ab illo post occupatam HANTAN victor rediens clade affectus sit, tum quia desertum jus superius amicitia. HAN autem per Præfectos CI regis advenientem XINUM angusto ac difficili loco, quâ ei penetrandum erat, instructis insidijs prætolatus, incautum invalit, & ingenti strage laceratum, ad ultimum etiam in equestri colle (ita locus dicebatur in montibus prope TAMING urbem) captum tenuit. PANGKIUENUS verò dux, ne vivus in hostium potestatem veniret, ipse sibi gulam præcidit. Bis omnino morte dignus, & suoapte iudicio, & quia tanta clades accepta in ejus ferè unius personâ constiterat. Nimia enim securitas sui, hostiùmque contemptus fecit, ut ei hostiles insidiæ non intelligerentur. Strategema successit in hunc modum: XINO adversus HAN movente, jamque ingressò regnum, ex parte alterâ CI regis auxiliares copiae in QUEI regnum ingressæ rectâ regiam petunt. QUEIUS in his angustijs deprehensus, cum hosti non aliter ire posset obviam, XINI unâ cum PANGKIUENO revocandi consilium cepit. At hic, ut erat aliorum contemptor, CI militem parvi pendere, nec obscura contemptûs signa edere. Advertit ea res TIENKIUM, CI regis affinem ac ducem auxiliarium; illiùsque negligentiam simul & audaciam suis rebus opportunam videns, hoc stratagemate sibi sumpsit expugnandum. Primò centum hominum millia contra eum ducit; commissoque proelio fugam simulans, in castra se recipit. Paucis post diebus quinquaginta tantum millia ostendit hosti, quasi reliquorum partim fusi, partim fugati essent. Iterumque confertis manibus in castra, ut antè, undique vallata redijt. Alio deinde die tertium in eundem movet cum viginti tantum millibus, collocans interim in equestri colle copias omnes in insidijs, & inibi proceram pinum depangens, superimposito vexillo cum hâc inscriptione. PANGKIUENUS à me in pugna cecidit. Adeste mei milites, quos præterita strages in fugam abstulit; in regni QUEI spolia in vestrà manu sunt. Quos autem in insidijs posuerat, eis imperat, ut conspecto igne confestim exsurgant, invadantque PANGKIUENUM. Interim cum viginti millibus pugnam ciens, collatisque signis repentè, quemadmodum antea, canit receptui. PANGKIUENUS

*Vitrona
mors.*

*Stratagemata
angustiorum.*

nus tertiâ jam fugâ, non dubitans esse debellatum, fugientes insequitur summâ vi, contemptûque hostium tanto, ut jam nullos servaret ordines. TIENKIUS verò fugam ita ordinavit, ut sero diei ad insidiarum locum veniret. Ergo sub crepusculum erectam pinum prætergressus, nova quasi castra molitur. At PANKI UENUS conspecto in arbore vexillo & inscriptione fulminatus, confestim ignem subjici jubet. Quo viso, qui confederant in insidijs, sui ducis, ut erat, signum rati, subitò consurgunt, sparsosque & inconditos sine ordine QUEI milites aggrediuntur; TIENKIO interim se insequentibus in arctissimo quodam loco animosè resistente. Ita PANKI UENUS maximâ clade acceptâ, insigne documentum dedit, hostem nunquam contemnendum esse. Nam ut plurimum, qui nihili vires hostiles æstimat, accidit suas, & negligenter atque contemptim pugnam ineuado, viam præsternit hosti ad victoriam.

Floruit his temporibus MENTIUS, nobilis facundusque Philosophus, qui apud Sinas, cum à CONFUTIO discesseris, primas tenet; philosophiam doctus à SUTIO CONFUTII nepote. Hunc jam senem interrogavit aliquando, quid in bonâ reipubl. administratione primò ac præcipuè spectandum esset. Cum SUTIUS populi lucrum respondisset; excipiens MENTIUS, *Atqui vir probus ac sapiens, inquit, pietatem ac justitiam populum docet, regique virtutis utriusque præsidio. Tu contra quamobrem lucrum primò quarendum censeas, haud sanè intelligo. Cui SUTIUS, Si rectè calculum ponas, eadem est utriusque sententia. Germanum lucrum, de quo loquor, non nisi ex pietate atque justitiâ existit. Nam si rerum publicarum Rectores pij non sunt, damna subditi faciant necesse est, non sine imminutione dignitatis sue; si justii non sunt, id verò non regimen, sed regiminis potius umbra sit, sub quâ impunè latebunt latrocinia, è quibus quid populo lucri speres? immo verò præter rei familiaris multiplex naufragium timeas? Scopus ergo pietatis ac justitiæ regni lucrum est: in hoc collineandum primò dixi, quod sit mediâ pietate ac justitiâ. Hinc liber, YEKING, Lucrum, inquit, est justitiæ comes; lucro studemus, ut tranquillam vitam agentibus omnia sint ad virtutem expedita. Et hæc est lucri simul justitiæq; vera perfectio.*

Anno hujus Imperatoris trigesimo tertio MENTIUS HOEI regem regni GUEI convénit; ab eoque congressu philosophiæ suæ librum orlus præclaris sanè præceptionibus regem ad populos bene atque ex virtute regendos informat, dialogi modo. Quanquam stilum intra

Quid præcipuè in admnistratione reipubl. spectandum

*Præceptiones
Mentij Philo-
sophi.*

intra hujus argumenti fines non compefcuit; in rerum aliarum tractationem variè digrediens. Ex eo libro vifum est operæ, quædam tranfcribere, huic fini, ut tanquam ex ungue leo, nofcatur philofophiæ Sinicæ genius, plerumque agentis de bono regimine, ac minima quæque agitantis, quæ ad hoc videantur poffe conducere. *Igitur in hoc ait, eſt regi fedulo incumbendum, ne, quæ tempora ſibi agricultura vendicat, divertantur in alia negotia, ruſticos vexando, impediendove, quò minus agere poſſint, quod tunc agendum. Sic enim non tantùm non erit frugum inopia, ſed annona convaleſcens earum etiam ſuperabit uſum. Tenui maculâ retibus ad piſcatum rex uti ne permittat; ut magni tantùm capiantur piſces, datâ elabendi facultate minoribus, qui procedentibus annis affatim ſucceſcentes, omnibus ac ſemper ſufficient. Arbores temerè ne cadantur, ſed è cali temporumque nutu; nève ſecuri ſint obnoxia, quæis aras adhuc & fructus immaturus, quò ad omnes uſus ligna ſuppeditentur. Hæc leges ſi animabit obtemperatio; & vivi præſentèsque facilem vitam vivent, & morte functi non carebunt honore ſepultura, nullâ ſubditorum juſtâ querelâ, cujus mitigandâ prima regibus eſſe cura debet. De lignis atque arboribus hæc dicit MENTIVS. Quippe rei lignariæ frequens eſt uſus apud Sinas, ſive ad ſtruendas domos, quæ columnis ferme ligneis conſtant; ſive ad capulos funebres parandos. Nam in magnæ felicitatis deputat loco, qui ſibi ante mortem ex optimo ſolidoque ligno curavit arcam, in quâ ſepeliatur. Non rarò ad duo aureorum millia eoque amplius unius arcæ pretium augetur. Firmiſſimos enim aſſeres, & è materiâ oppidò rarâ, corruptionisque impatente, è longinquis regionibus advehunt. Inde nulla civitas eſt, in quâ non veneant arcæ funebres; imò quàm plurimi multis ante mortem annis emunt quantovis pretio, attinentque apud ſe domi. Porro præcepit MENTIVS, *Ne in agris ſerantur arbores, umbrâ obſtatura frugibus. Mori bombycibus alendis ſtent circa adum parietes, ſericum ſenibus amictum ſuffectura. Gallinas, porcos, canes, animantiaque reliqua nemini mactare liceat, antequam adoleverint. Ita hominibus facile ſuppeditabunt carnes, quæ veſcantur. Ex hoc Philoſophorum dicto manavit uſus, ut animalia non mactentur à Sinis, niſi præfixam à naturâ creſcendi cuique metam attigerint; ridentibus, nos ad aſſandum præſtinatos porcellum, gallinæve pullum, & nequaquam vendentibus. Subjicit deinde Philoſophus: *Regi ſumma cura ſcholæ ſtudiæque ſunto, ut juvenes omnes puerique dicto audientes eſſe diſcant, majorèsque natu revereri.***

*Sina ſervata
ſibi adhuc ut
ut procurant
magno pretio.*

*Non occiden-
da animalia
niſi adulta.*

*Scholarum
cura.*

reuereri. Quod si fiet, nemo juvenum senes laborare patietur, vel iter fa-
cientes onere premi. Obsequentes enim filij haud sanè committent, ut hoc
officij à se desideretur, quin ultro senum laboribus se substituent. Pro certo
autem reges habere convenit, qui patri, fratribus ac tribulibus suis obse-
quens, non molestus, non turbulentus est, etiam suo regi fidelem atque
subiectum fore. Hac qui in regno suo procurat, eum ego pulchrè ac quietè
regnaturum dixerim. Sin autem bestia canesque Regum ac Praefecto-
rum, inutile domi forisque turba, trivijs nata, consumendisque frugi-
buis, officium publico, neque rex huic malo eat obviam, quod dicat: annù
sterilitas occidit homines, non ego; hunc talem ego cum eo comparem, quò
missa militum manu suis necem offerens dicat: Hi non à me sunt, sed à mi-
litis occisi. Non ergo semper accusandus annus, cum saepe sterilitatis ma-
lum creet mala gubernatio. Hac aliàque multa MENTIVS ubi disse-
ruit; tum rex, Multa, inquit, eàque praclara denarrasti, senex, quo-
rum summa mihi videtur hac esse, regna virtute augeri, pravo regimine
subverti. Ego verò est à virtute, qua est exigua, blandiri mihi non
queam; (est modus loquendi, quo seipsum vocat nimium GUAGIN,
hoc est, exiguae virtutis compotem) tamen hanc rem secretius astimans,
in multis meliorem esse me, quam vicinos mihi reges, atque severius, ne
dicam, modestius habere potestatem invenio. Quàmnam igitur causam
esse putem, quòd alia omnia experiar? hoc est, nec vicinorum regum,
regna minui, nec meum crescere? qui modo etiam XINUM filium ami-
si, à CI rege luculentà clade affectus, coactusque, terris aliquot in hostis
ditionem concedentibus pro pace supplicare? Sic locuto regi occurrens
MENTIVS, Scio, inquit, optime rex, te militari re gaudere, cum primò
itaque similitudinem è militià petitam, oro, quaeso, ut audias. Audito
tympanorum, tubarumque, & armorum strepitu, ad primum impetum omnis
ex una parte terga vertit exercitus; abjectis etiam armis, ut velocius fuge-
rent. Militum pars dena stadia profugerant; alij quina; alij bina; alij de-
nuque unum. Tum qui fugam intra stadium quintum continuerant, eos
ridebant, qui decem stadia profugissent; & qui duo, eos qui quinque; qui
verò unum, hos, qui duo, ignaviam ac metum exprobrantes alteris alteri.
Qua tua, rex, de hoc facta est sententia? Male omnes egerunt: subjicit
rex, Nam lucè ultimi minus fugerint, fugere tamen, haud minori pavore
marcentes, quam ceteri. Quando igitur, ait MENTIVS, ô rex, istud
intelligis, ne mirere, si regnum tuum non magis quam vicina, floret; &
quippe cujus gubernacula non usquequaque bene tractas, similis unum sta-

dium aufugientibus, ut hâc tempestate suos patitur manes quodcunque regnum. Tria insuper præcipua in terrarum orbe prædicabat MENTIUS; honores in regiâ, in municipijs venerandam senectutem, & ubique virtutem.

Tria præcipua quæ sunt Mentis.

Fortitudo duplex.

Agit multa & pulcherrimè de animi motibus componendis, & de externis sensibus; ubi de constantiâ ac fortitudine mirabiliter disputat. Fortitudinem in internam & externam dividit. Illam in eo statuit, ut vir fortis nihil formidet aut horreat, nec de victoriâ dubitet: vultque omni timore hominem carere. Fortitudinem verò externam in eo ait esse positam, si quis nihil injustum, nihil rationi absonum egerit; injustum autem vel à ratione alienum aliquid patrare, debilitatem vocat.

Mentis dogmata.

Scripsit etiam de naturâ librum, ea complexum, quæ de illâ cum CAUTIO Philosopho disputaverat. CAUTIO de ipsius essentiâ, MENTIO verò de efficientiâ atque in bonum propensione loquebatur; verbis diversis, eâdem sententiâ. Aiebat igitur, naturæ tam esse proprium, efficere bonum, quàm aquæ descendere; malum autem efficere non esse secundum naturam, nec ab hac velut à causâ malum procedere, nisi invitâ & repugnante sibi metipsum; quemadmodum aqua contra suam indolem, nec nisi vi propulsa in altum nitatur. Sed hæc de MENTIO sufficient; cujus aliqua dogmata religioni Christianæ maximè apud Sinas hodiè que officiant; præsertim illud, quo statuit, esse satius, concubinam accipere, quàm carere prole: quam infelicitatem ait esse maximum crimen læsæ pietatis, quæ debetur parentibus. Quod ne fiat, modis omnibus allaborandum esse, ut parentum senium gignendis nepotibus oblectent. Habet insuper alia quædam, à quibus apud ipsos etiam Sinas malè audit, illud imprimis agrè ferentes, quòd malos reges latronum nomine, non regum appellat.

Chungciij Philosophi, omnia metuentis.

His MENTIO temporibus aliæ quoque Philosophorum variæque sectæ floruerunt. In his una CHUNGCIJ cujusdam erat, nihil fas attingere statuentis, quod injustum aut ab injusto esse suspicaretur. Quare nec paternam domum inhabitabat, quòd crederet à malis viris ædificatam; nec cibum à parentibus aut fratribus capiebat, iniquè partum timens. Invisensque aliquando ad matrem, cum par natum videret fratri dono datum; eam sic affatur. Vide, ne donum hoc ab injusto sit, vel ob causam injustam, quin potius eas domino suo restituite. Mater

Mater id facturam se pollicita, clam filio jugulat ex ijs alteram, co-
ctamque apponit. Ille captionis ignarus, indulgebat genio, nihil
suspiciens injusti, cum ecce frater illius adest, ac ridens, *Hem, frater!* *Explosa.*
inquit, & tu comedis anates, quas tam scrupulosâ aequitate vis restituere?
Quo ille audito celeriter è domo se proripuit, comestamque carnem
procuratâ vomitione rejecit, nefas existimans retinere stomacho,
quod cum injusto poterat esse conjunctum. Hanc suam calumniandi
miseriam irridens MENTIUS, *Ab uxore,* inquit, *apposita comedit,*
à matre nequaquam; rustici domum habitat, paternam minimè. Unde
verò novit, uxoris omnia justa esse; ac rustici domum ab omnibus probis
adificatam? non deseritur justum, si non admittas, agasve, quod injustum
esse, scias. Sin autem de singulis rebus dubitandum, ut vult CHUNG-
C I U S; erit necesse, ut vermiculi evadamus, quæis passum terra domum-
que præbet, injusti nihil utique suspicantibus. In reliquis enim utensilibus
nunquam aberit suspicio latentis periculi.

Memini me legere, ni fallor, in Laërtio, ad ludos olim Olym-
picos è Scythiâ venisse quendam Philosophum, qui totâ stupente Græ-
ciâ suis sibi manibus ipse confecerat omnia, quæis utebatur. Hujus-
modi secta MENTII quoque temporibus in Sinis erat. HIUINGUS
enim quidam cum discipulis non paucis hanc vitæ rationem se-
quebatur. Vestes è panno, quem texebant è pexis herbis; calceos
è sparto, culcitam è stramine sibi conficiebant. Alimenta colendo
agro parabant. Erat hoc eorum præterea placitum, ut nullo inter ho-
mines discrimine, omnes essent æquales, nullum imperium, nullum
obsequium, tributa nulla, imò nec pecuniâ. Procul otium; atque ut
omnes necesse habent comedere, sic decreverant, ut omnes quicumque
possent, opus facerent. Omnia volebant omnibus esse communia, &
ab alio quemque accipere, quæis indigeret, ac vicissim dare, nemine
repugnare vel negare auso. His talibus effecturum se sperabat, ut
omnes doli atque fallaciæ ex orbe terrarum tollerentur. Contra quam
sectam prolixè disseruit MENTIUS, ac primùm ostendit, in orbe
necessarios esse alios, qui mente; alios qui manu laborent. Illis re-
rum majorum curam attribuit, his minorum. Mente laborandum
ijs, qui scientijs ac virtuti student, ut omnibus profint; manu verò
mechanicis rusticisque. Tum conveniens ait esse, ut illi ab his alan-
tur, quippe quos doceant ac regant. Hinc tributa pendenda esse con-
ficit, quorum usus sit, sustentare Præfectos, & malis reipublicæ, qualia
sunt

*Secta Philoso-
phorum labor-
visæ.*

*Cui omnia
communia.*

*Refutata
à Mentio.*

sunt bella, occurrere. Multa denique proponit eorum exempla, quibus ad pauca tantum agri jugura colenda nunquam otium fuit, universæ reipubl. prodesse studentibus, mortalium bono, quibuscumque malè agitur, ubi summa rerum labat. Hoc enim verò magnorum virorum opus esse, hunc laborem; afflictiari contra, quod pauca terra jugera obsolescant incultaque sint, eam hominis plebeji & agrestis tristitiam esse.

*Itij Philo-
phia aequalem
amorem sin-
ensis*

In aliâ hæresi fuit ITIUS Philosophus & antiquæ MEI sectæ reformator. Huic placebat unum inter omnes homines atque communem amorem esse, ita, ut nemo plus parentes, quam consanguineos amaret, aut reliquos homines; sed prius tantum ordine, non item intentius. Improbat hoc extremum MENTIUS, arguens hinc, amoris in homine duo fore principia; unum quo prius, alterum, quo intentius parentes diligendi, quod à rectâ ratione sit alienum. Unum enim duntaxat amoris à Cælo nobis indictum esse principium, quo amore simul omnes eodémque tempore complecti liceat, etsi adversus parentes sit ac consanguineos intentior. Atque de Philosophis Sinensibus satis ferè, imò pro tempore nimis fortasse multa diximus. Omnes enim hæ sectæ jam interiere, unâ tantum literatorum reliquâ, de quâ sub CONFUTIO est à nobis narratum.

*Suciniij Phi-
losophi fastus.*

Repulsa.

Vindicta.

Consilium.

Iisdem temporibus CINUM regem convénit SUCINUS, Philosophus supra modum arrogans, & artis fiduciâ subnixus, ei suam operam spondit; viam ac rationem ostendens, qui totius imperij perturbatori à se spreto mox abitum imperavit. Ille injuriæ impatiens in vindictam exarsit eousque, ut iræ suæ, quacunque ferret occasio, litare certum ei esset, etsi totius regni exitio. Ingentem igitur tragediam fallaci facundiâ, quâ pollebat, orsus, totam ferè Sinam omnèque regulos perturbavit. Primum egressus regno, per CHAO, regnum iter habens, ad UENCUNGUM regem, cui parebat YEN regio, contendit; & ad ejus amicitiam obrepens, captatâ occasione sic eum alloquitur. *Quod regnum tuum tibi tranquillum sit, nec arma CINI regis infesta, rex optime; CHAO regi debes. Hic enim inter te CINUMque medius est pro muro tibi. Restat hoc unum, quo diturnitati civitatisque tranquillarum magis consulas, ut ad ejus amicitiam te ac necessitudinem aggredes, eo pacto, ut mutuis vos armis instantes, simul etiam CINI regis potentia restatis. Placuit UENCUNGO consilium; ipsum.*

ipsumque SUCINIUM ad hanc societatem firmandam amplâ cum ^{Legatis.} potestate legat. Qui postquam ad CHAO regem pervenit; è dignitate rem agens, ita locutus est. *In medio positum & apertum est, rex, inter ea, qua vergunt ad orientem, nullum regnum tuo firmitus esse, nullum potentius. At illud quoque fatendum est, quia CIN regnum est ei confine; periculis opportunum, nec nunquam satis cautum esse rebus tuis. Non enim te fugit, quam avarâ destinatione CIN immineat imperio; si tamen transitu per nobilissimam ditionem tuam sit et clausus, nunquam par ad spem victoriae. In omnem igitur eventum viribus oportet instructum esse te; qua ut sufficiant tibi, eâ de causâ YEN rex ad te misit me legatum, offerens arma sua, si forte CIN bellum moveat. Sin animus est, non ut tantum resistere, sed etiam invadere penitus delendum; mea fert sententia, GUEI & HAN reges ut ad societatem fœderis invitemus. His namque debes, quod ab illo nihil adhuc experta sit hostile dissona; satis gnaro, non passuros, occupato regno tuo, se tantas vires colligere. Quia cum ita sint; quod magis in tranquillo vivas, societatem illorum ambiendam, icendum fœdus censeo, ut unius conatibus obviam eatis omnes, communibus armis tutiores futuri. Quod uni suavit SUCINIUS, persuasit omnibus. Eo enim auctore quatuor reges societatem ac fœdus iniere; ZU & CI regibus insuper traductis in suam sententiam. Percusso fœdere SUCINIUS, tanquam ejus dux & author, apud regem substitit; ibique allaboravit atque effecit, ut omnium regum copiarum convenirent.*

Posteaquam CIN rex compositum in se fœdus audijt; æstuans contemplatione periculi, summè studuit illud antè distrahere, quam coirent exercitus. Ac primò reges Orientem versùs remotiores missis legatis ac muneribus, ad fœdus delerendum sollicitans, CI & GUEI reges ab armorum consilio revocavit. Nam & CINUM timebant, viribus potentem ac robore militari; & legatorum muneribus exquisitisque rationibus flexi, cum præterea longius abessent, facile neglexerunt fœdus. Dein eodem tempore, magnâ celeritate collecto ingenti exercitu, repente, ne fœderatis regibus conveniendi spatium esset, CHAO regnum ingreditur; obtendens, invidiæ vitandæ, non hostem se venisse, sed ut ab hoste pœnas expeteret ac turbatore regnorum. SUCINIUM notabat, quo necato vel proscripto non dubitabat, fœdus nullo negotio solutum iri. Oppressus inopinato malo CHAUS, ac tantam belli molem in se unum conversam videns, CI GUEIQUE

Interitum.

regum fide primùm conqueritur. Qui cum adesse nollent, quòd iniquum esse dicerent, subditos suos SUCINI unius hominis causâ vexari; rex omnem iram in Philosophum, ut malorum omnium causam, vertit. Is conscientiam sceleris sibi timens, orat, ut legatus ad C I regem mittatur, vacillantem amicitiam stabiliturus, atque ut inde mitterentur auxilia. Quò postquam pervenit, regis jussu captus, ac velut reipubl. turbator, impostorque morte multatus est. Cujus rei nuntio ad se perlato C I N rex, victorem exercitum quam primùm redaxit domum, ne, si proferret armorum felicitatem, aliena regna videretur, non justam à SUCINIO ultionem expetiisse. Quam opinionem nisi evelleret ex hominum animis; nihil proclivius erat quam aliorum regum arma in se foederâque concitari. Præfens tamen scædus hac abstinentiam convulsus est. Hæc acta sunt anno istius Imperatoris septimo atque trigesimo.

Verùm non diuturna quies ea regibus fuit; instaurato inter eos foedere, sociâque contra C I N U M arma ferentibus. Unus C I rex ad eorum causam se non acclinaverat, quâ de re infra docebimus.

TRIGESIMUS QUINTUS IMPERATOR X I C I N I U S.

Imperavit annis VI.

*Cyclo 40. anno
38. ante Chri-
stum 320.*

XICINIUS HIENI filius, solùm Imperatoris à patre nomen accepit, nullâ re gestâ posterorum memoria commendabilis. Quanquam non defuit ei crescendi è regum discordijs occasio; nisi pro virtute ignavia fuisset, insigni majestatis injuriâ.

*Bellum & v-
doria unius
regis adversus
quinque.*

Quinto hujus Imperatoris anno, postquam C I N I regis potentia ceteris regibus jam formidabilis esse cœpit; quinque simul in eum conjuravere, ZUUS, CHAUS, HANUS, GUEIUS, YEN. Contra quos omnes collectis copijs ac viribus C I N U S profectus, atroci commissâ pugna quinquum exercitum fudit, ingenti eorum strage. Hominum triginta millia cæsos reperio. Et si C I N U S victoriam prosequeretur, ad quinque regna potiènda patebat ei plana nec uspiam impedita via. Sed ille tum quidem compescuit impetum victoriæ, regibus pacem orantibus